

TOTEM

Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab
og Arabisk- og Islamstudier, Aarhus Universitet
Nummer 25, efterår 2010
© Tidsskriftet og forfatterne, 2010

FRI OPGAVE

*Hvorfor vækkelse? – En typologisk undersøgelse
af foreningen Evangelist*

af Rikke Gottfredsen,

stud. mag. ved Afdeling for Religionsvidenskab
og Arabisk- og Islamstudier

Indhold

1.0	Introduktion.....	3
2.0	Teori og metode.....	4
3.0	Evangelist - moderne mission i Danmark.....	5
3.1	Vækkelse in retrospekt.....	7
3.1.1	Overklassefromhed	7
3.1.2	Frelse for bonde og fisker.....	8
3.1.3	The American Way.....	8
3.2	Delkonklusion 1.....	9
4.0	Bønnenat – tilbedelse i begejstring.....	9
4.1	Delkonklusion 2.....	10
5.0	Typologisk analyse – tre religionstyper	11
5.1	Nærhedsreligioner	11
5.2	Afstandsreligioner	12
5.2.1	Ekstreme afstandsreligioner	12
5.3	Helhedsspiritualiteter	13
5.3.1	Ankomst.....	14
5.3.2	Lovsang.....	15
5.3.3	Velkomst	16
5.3.4	Bøn	17
5.3.5	Tungetale.....	17
5.3.6	Tale.....	18
5.3.7	Vidnesbyrd	20
5.3.8	Kollekt.....	20
5.3.9	Pause	21
5.3.10	Underholdning.....	22
5.3.11	Profeti.....	22
5.3.12	Forbøn og helbredelse	23
5.4	Delkonklusion 3.....	25

6.0	Diskussion.....	26
6.1	Evangelists perspektiver og udfordringer	27
7.0	Konklusion.....	29
8.0	Litteraturliste.....	29
9.0	Bilag	32
9.1	Registrering af Bønnenat	32
9.2	Deltagerobservation i Evangelist.....	35
9.3	Tungetale, formelle interviews	36
9.4	Vidnesbyrd, Preben Delfs interviewes af Christian Hedegaard.....	41

1.0 Introduktion

I Danmark har vækkelsesbevægelsen været en lille ø i det religiøse landskab siden oplysningstiden, men indenfor de sidste fem år har særligt to foreninger tiltrukket sig opmærksomhed. Disse, Faderhuset og Evangelist, har på baggrund af nye og anderledes virkemidler givet stof til avisoverskrifter, Tv-aviser, dokumentar- og magasinprogrammer.

Både Evangelist og Faderhuset har deres inspiration fra den pentekostale-karismatiske bevægelse i USA. Denne bevægelse har siden 1970'erne haft stor succes i Latinamerika og Afrika, hvilket kan være umiddelbart forståeligt på baggrund af den udbredte fattigdom. Men hvordan kan det forklares at samme tro har fremgang i Danmark, et senmoderne, sekulært og økonomisk velstillet samfund?

Forklaringen, mener jeg, kan findes ved at besvare to overordnede spørgsmål:

- Hvorfor opstår disse vækkelsesbevægelser i dag?
- Hvad er den nye vækkelse et udtryk for?

For at besvare disse, indleder jeg opgaven med at præsentere foreningen Evangelist og derefter skitsere foreningens historiske baggrund. Herefter introduceres feltarbejdet som behandles med en kort ritualanalyse og, mere indgående, med opgavens styrende typolo-

giske analyse. Afslutningsvis diskuteres analysens resultater, som sammenfattes i konklusionen, der giver forslag til svar på de stillede spørgsmål. Opgaven afrundes med overvejelser omkring den danske vækkelsesbevægelses moderne udfordringer med forslag til mulige måder at imødekomme dem på.

2.0 Teori og metode

'Hvorfor opstår disse vækkelsesbevægelser i dag, og hvad er den nye vækkelse et udtryk for?' er begge store og åbne spørgsmål som denne opgave naturligvis ikke rummer mulighed for en udtømmende besvarelse af. Derfor afgrænses besvarelsen til at anvende tre teoretiske tilgange for derfra at udlede et kvalificeret, men ikke komplet, svar.

For at situere opgavens objekt i en dansk samtid anvender jeg en kort historisk redegørelse og analyse. Med udgangspunkt i dels dr. phil. Hanne Sanders socio-økonomiske teori, som hun argumenterer for i doktordisputatsen *Bondevækkelse og sekularisering* (1995) inddrages dels Martin Schwartz Laustens og P.G. Lindhardts historiske gennemgange for at anskueliggøre den moderne vækkelses sammenhæng med fortiden i Danmark og i USA.

Et særkende ved vækkelsesbevægelsen er de ekspressive møder med store følelsesudladninger og en til tider ophidset stemning. Dette aspekt ved opgavens empiri illustreres med udgangspunkt i professor i filosofi Robert N. McCauley og professor i religionshistorie E. Thomas Lawsons 3-dimensionelle ritualanalysemodel, hvor opgavens case, en Bønnenat i Evangelist, skildres i forhold til én af modellens faktorer, det samlede *arousal*¹-niveau.

'Religioner i dag er ikke uniforme, men produkter af en kompleks interaktion mellem forskellige religionstyper' (min oversættelse, Woodhead 2000, 5). Således argumenterer professor i sociologi Linda Woodhead og professor i religion og modernitet Paul Heelas² i deres kommenterede antologi *Religion in Modern Times* (2000), og i en undersøgelse af *hvorfor* og *hvad* finder jeg netop en tværgående og åben typologisering af et moderne religionsudtryk værdifuldt. Jeg forventer med denne åbenhed at afsløre overraskende og nye svar på de stillede spørgsmål. Opgavens styrende analyse funderes derfor på Woodhead og Heelas's typologi, som anvendes på ovennævnte case.

¹ Det i religionspsykologien oftest anvendte begreb for ophidselse, opstemthed, begejstring. Jeg anvender oftest 'ophidselse' i opgaven, selvom jeg ikke finder begrebet dækkende, da det på dansk har ofte har aggressive eller seksuelle konnotationer

Ved at anvende såvel historisk, ritualkompositorisk og typologisk analyse på den anvendte empiri, giver opgaven et nuanceret svar på spørgsmålet om hvorfor den danske vækkelse er opstået i en samtidig kontekst. Dog åbner anvendelsen af flere metoder samtidigt for en mulig kritik om manglende dybde indenfor måske særligt den historiske del. Men da netop vækkelsens historie allerede er udmærket beskrevet i de anvendte kilder, har denne opgave fokus på det nye stof, den typologiske analyse, som ikke tidligere har været anvendt i forbindelse med Evangelists ritualkompleks.

3.0 Evangelist - moderne mission i Danmark

Det centrale objekt for opgavens spørgsmål er fænomenet missionsforeningen Evangelist. Som det ses i andre dele af verden er nye vækkelsesforeninger, -kirker og -centre² også kommet til syne i det danske religionslandskab indenfor de sidste par årtier, og af de mest omtalte er foreningen Evangelist³. Derfor præsenteres foreningen og sammenholdes med sin historiske baggrund for at foreslå den første del af svaret på opgavens hovedspørgsmål: Hvorfor opstår disse vækkelsesbevægelser i dag og hvad er den nye vækkelse et udtryk for?

Præsentationen og den historiske analyses præmis er Sanders tese om *vækkelsens automatik*. Her fremfører hun tre omstændigheder, der fremmer muligheden for vækkelse:

1. En trussel om udviklingens brud på det gamle,
2. et frugtbart socialt miljø, og
3. et protestantisk eller lutheransk verdensbillede⁴ (Sanders 1995, 322).

Missionsforeningen Evangelist er grundlagt i år 2000 af Christian Hedegaard, sammen med blandt andre hustruen Karen. Foreningen har ca. 1000 støttepartnere, der hjælper foreningen med bøn og/eller økonomisk støtte, og ca. 150 deciderede medlemmer, der betaler tiende og arbejder frivilligt på foreningens mange og forskelligartede projekter. Der-

² For eksempel Ålborg Menighedscenter, Københavns Bibeltræningscenter og Euro Life Church, Århus

³ Faderhuset er også meget omtalt, særligt i forbindelse med købet af Ungdomshuset på Jagtvej 69 i København, hvoraf offentlighedens interesse overfor dette trosfællesskabs virke. Et trosfællesskab hvis metoder Evangelist i øvrigt har lagt afstand til siden 2005 (ref.: uformelt interview, Christian Hedegaard)

⁴ Vækkelsernes udgangspunkt kræver '... at Skriften er den grundlæggende sandhedskilde for de troende, man bliver frelst ikke ved gerninger, men ved tro, og at man skal være øvrigheden lydige som en del af et større, religiøst bestemt hierarki.' (Sanders 1995, 311)

udover er der mellem 3 og 6 fastansatte, alt efter foreningens økonomiske formåen og behov.

Evangelists formål er udbredelsen af evangeliet, og det foregår ved møder, hvor menneskers problemer søges afhjulpnet ved Guds kraft. Denne kraft mener Evangelist manifesteres via de karismatiske nådegaver Gud har givet mennesket. Nådegaverne er: Visdom, kundskab, evnen til at tro, til at udføre undergerninger, til at kunne helbrede, profetere, bedømme ånder, tungetale og til at udlægge tungetale (www.evangelist.dk/undervisning). Centralt for Evangelist er, at disse gaver anvendes i praksis og hver eneste dag, at det er muligt for alle mennesker at finde sine nådegaver og sit kald, og at de fleste problemer kan afhjælpes herigennem. Problemer skyldes nemlig ofte, ifølge Evangelist, at Satans dæmoner lokker det svage menneske væk fra Guds sande vej. Det kan være med alkohol, stoffer, porno og cigaretter, men også med andre af et moderne samfunds tilbud som fri abort, homoseksualitet og sex før ægteskabet. For at lede mennesker til Gud og Jesus beder medlemmer af Evangelist forbønner, de helbreder ved håndspålæggelse, driver dæmoner ud og profeterer for herigennem at demonstrere Guds kraft.

De, der bliver medlemmer og partnere i Evangelist kan meget generaliseret opdeles i to grupper: De, der allerede var frelst før de mødte Evangelist, og de, der er nyfrelste. De nyfrelste kommer ofte til foreningen på baggrund af det missionsarbejde foreningen udøver ved foredragsvirksomhed, bogudgivelser, cd - og dvd-udgivelser, chatfora, web-tv og gademission. Som ny-frelst vejledes man af en mentor eller leder fra foreningen, og inddrages øjeblikkeligt i et fællesskab, hvor alle har en plads at fylde ud og en opgave at løse, der er i overensstemmelse med individets karismatiske gaver. Uden at have en kvalitativ undersøgelses belæg for det, er min vurdering at under 10 % af foreningens medlemmer har en lang videregående uddannelse, gennemsnitsalderen estimeres til at være ca. 35 år, og langt størstedelen af medlemmerne vurderes som etniske danskere, mens en mindre gruppe kommer fra Færøerne, Grønland, Norge og Holland.

Foreningens medlemstal havde de første fem år af sin eksistens en støt stigende kurve, hvoraf en stor del var afhoppere fra andre trosfællesskaber, der valgte Evangelist på grund af den handlingsorienterede missionsvirksomhed (egne uformelle interviews med 8 medlemmer, Texas, 2008). Der kommer stadig folk fra andre kirkesamfund, men tendensen er ikke længere udtalt. Mange vælger at bo i nærheden af hinanden, hvilket skabte en del ravage i pressen for nogle år siden, da først Arnborg ved Herning og siden Gørløse ved Hillerød blev udråbt til at være i fare for at blive opkøbt af en sekt.

For at afrunde med Sanders præmisser for vækkelse, så er det den sekulariserede vestlige verdens fortræffeligheder – eller forbandelser - der truer medlemmerne i Evangelists muligheder for et godt liv som personligt frelst kristne. En trussel, der devalueret til 'udfordring' i øvrigt er enighed om helt ind i Folkekirken (Christensen 2007, 198). At foreningen så lykkes med at hverve medlemmer i et moderne Danmark vurderer jeg skyldes en kombinationen af to sociale omstændigheder, der hver for sig vedrører de to forskellige grupperinger af medlemmerne: Dels har mange 'gamle' trosfællesskaber i vækkelsesbevægelsen, behov for et generationsskifte, dels afslører én af sekulariseringens særlige danske vilkår, velfærdsstaten, nogle huller, der efterlader grupper af samfundets svageste til frivillige organisationers indsats. Heriblandt altså Evangelist. Kombinationen af frelste med behov for revitalisering og det sekulariserede samfunds ofre giver mulighed for et miljø, der er frugtbart for en vækkelse. Og da foreningen missionerer i Danmark, har de involverede et protestantisk, dualistisk verdensbillede som udgangspunkt.

3.1 Vækkelse in retrospekt

Sådan ser Evangelist ud nu, men hvordan var vækkelsen før? I det følgende undersøges Evangelists sammenhæng med fortiden, for - stadig med udgangspunkt i Sanders tese - yderligere at kvalificere svaret på hvad vækkelse er udtryk for og hvorfor vækkelsen kan opstå i Danmark dag.

3.1.1 Overklassefromhed

Kristendommens historie er kompleks, men den umiddelbare historiske baggrund for analyse af vækkelser finder sted fra slutningen af 1600-tallet, hvor det højere borgerskab og kongehuset protesterer mod den ortodoksi, den protestantiske kirke er stivnet i. I de øvre klasser er der både tid til eftertænksomhed og et uddannelsesniveau, der gør det muligt for den enkelte selv at studere de hellige skrifter. Sådan baseres et nyt personligt fromhedsliv på inspirationer fra kristen mysticisme, hvor egen religiøs erfaring, bønsliv, kristen alvor og inderlighed, vægtes i kontrast til kirkens præstestyre og sakramenter (Lausten 1997, 197). Bevægelsen kaldes pietismen (af latin: pius = from) og herfra stammer de nye, kristne værdier som et aktivistisk virke for omvendelse og helliggørelse, lægfolks bibellæsning i konventikler, gudhengivenhed, adiafora og salmesang. Herfra stammer også 'sværmere', eller spiritualister, der lagde mere vægt på det indre lys end på bibellæsning, en sidekommentar i denne del af historien, der dog bliver væsentlig senere i opgaven.

3.1.2 Frelse for bonde og fisker

Fra begyndelsen af 1800-tallet sker skiftet i trosforestilling ikke *ovenfra*, men *nedefra* med en kraft, der senere kaldes de store nordiske folkevækkelser (Sanders 1995, 20). Denne gang sker den religiøse vækkelse samtidigt med gennemgribende ændrede sociale, økonomiske og politiske vilkår, der giver ny identitet til særligt bondestanden. Stavnsbåndets ophævelse i 1788 giver bønderne en helt ny frihed og selvstændighed (Lindhardt 1978, 20) og over de følgende knap hundrede år lægges der politisk om til det nye demokrati, mens kirken som autoritet køres ud på et sidespor. Således bliver denne periodes vækkelse en religiøs protest mod det nye, a-religiøse og sekulariserede samfund.

I Evangelists arbejde ses i dag særligt reminiscenser fra to danske bevægelser: Foreningens *Powerskole* er et tre måneder langt ophold, med højskolelignende karakter, som det også sås i grundtvigianismen fra ca. 1825 (ibid., 101). På Powerskolen undervises i en bibellæsning, der har nogen sammenligning med de biblicistiske tendenser fra den anden forening hvis oprindelse er næsten samtidig med grundtvigianismen, nemlig Den Indre Mission. Denne forening lægger vægt på syndserkendelse, omvendelse, tro kontra vantro, eskatologi og apokalyptik og sætter langt strengere rammer for det kristne liv, end grundtvigianismen, der bliver bøndernes religion, hvor det ofte er fiskerne, der vælger Indre Mission (ibid.115).

3.1.3 The American Way

Disse er eksempler på vækkelse fra den europæiske og danske kristendomshistorie, men for at undersøge den nye vækkelse er det nødvendigt at inddrage USA, for det er herfra den succesfulde karismatisk-pentekostale-evangelikale kirke, har sin oprindelse. Med den fuldstændige religionsfrihed i det liberalistiske USA, er ethvert trosfællesskab sin egen lykkes smed, og i kampen for overlevelse tydeliggøres både retorikken og de rituelle virkemidler. Lausten beskriver det nye udtryk således:

Prædikanterne opfordrede til personlig omvendelse, ofte ved store stævner, 'camp-meetings', hvor enorme menneskemængder påvirkedes følelsesmæssigt til udbrud, råben og rystelser, og hvor de aflagde løfter om efterfølgende 'helligt' liv (Lausten 1997, 272).

Således også ved vækkelserne i Los Angeles omkring 1900, og de næsten samtidige vækkelser, der skete tusindvis af kilometer derfra, i Wales, Oslo og København. Fra disse udgydelser af Helligånden udspringer flere karismatiske kirker, heriblandt Pinsekirken. Om-

vendelsen til helligt liv skal frelse frafaldne og andre syndere fra den evige fortabelse, der følger af et liv med druk, spil og hor, som lokker svage sjæle i de nye storbyer.

I nyere tid får disse amerikanske vækkelser fornyet kraft. Fra midten af 1980'erne går den konservative evangelikale lobby, Moral Majority, målrettet efter politisk indflydelse hvilket må siges at lykkes ved indsættelsen af Ronald Reagan og senest, George W. Bush. Her er den nye vækkelsesbevægelse atter en protest sekularisering og en stigende kirkefremmedhed (ibid., 275), og det frugtbare sociale miljø er med den voksende, amerikanske middelklasse enormt. Dette ses af de evangelikale mega-churches, der i løbet af 1990'erne spirer frem i bibelbæltet. Her lovpriser hundredtusindvis af amerikanere Gud og giver sig sammen hen til et helligt liv i troen på den evige frelse.

3.2 Delkonklusion 1

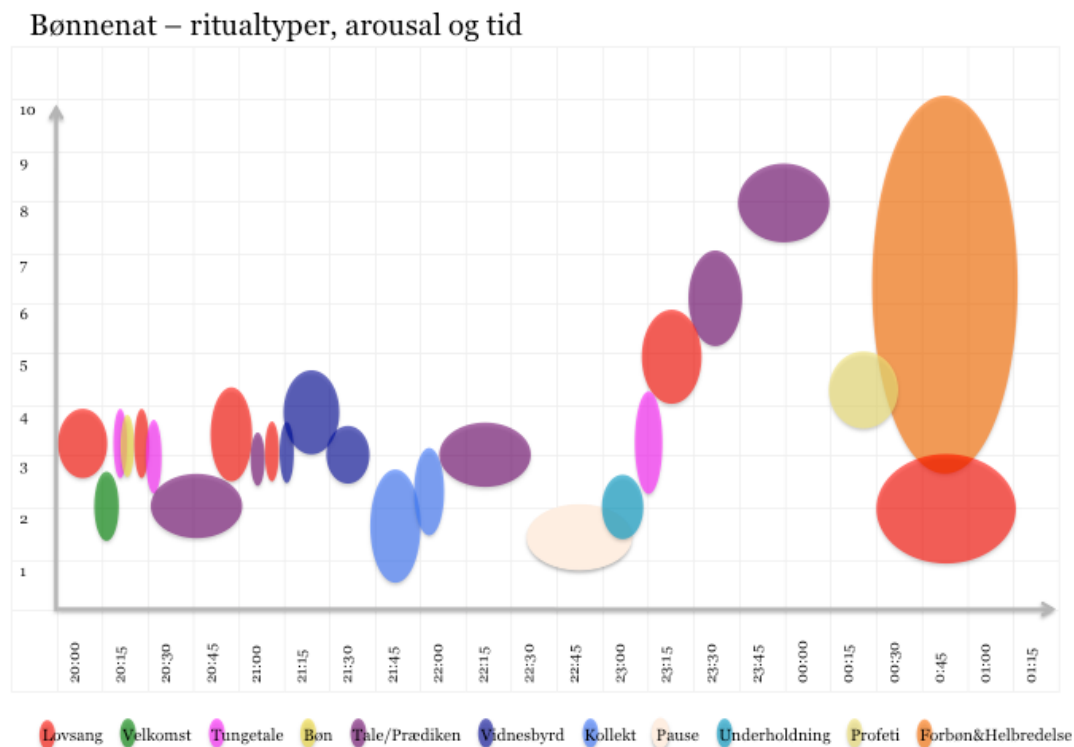
Af undersøgelsen ses således at vækkelser opstår fordi en gruppe af mennesker med et protestantisk verdensbillede finder det nødvendigt at reagere fundamentalistisk kristent mod den trussel en ny samfundsmæssig udvikling udgør. Skønt Sanders tese er dannet på baggrund af en ganske kort periode (1820-1850) før den store nordiske vækkelse, vil jeg med denne præsentation af foreningen Evangelist og dens historiske baggrund, udvide hendes tese til at være gældende for vækkelser, generelt. For nærmere at undersøge hvorledes dette lader sig gøre i praksis i Danmark i dag, fortsætter opgaven med en mere detaljeret analyse af en enkelt, tilbagevendende begivenhed i foreningen Evangelist, hvor den anden del af spørgsmålet, hvad er vækkelse et udtryk for, tilnærmes.

4.0 Bønnenat – tilbedelse i begejstring

Derfor indledes denne, opgavens anden analyse, med en kort introduktion af opgavens case, en Bønnenat i Evangelist. En Bønnenat er sandsynligvis den første begivenhed, hvor man møder foreningen Evangelist fuldt udfoldet for første gang. Aftenen varer fra klokken 20 til ca. 02, og formålet er udover sammentømring af fællesskabet og promovning af foreningens virke, undervisning i doktrinen og ikke mindst: Erhvervelse af individuelle erfaringer.

Da den fælles og individuelle opstemthed, begejstring og ophidselse, i skemaet benævnt *arousal* (McCauley og Lawson 2007), er et særkende ved Evangelists møder, vil jeg illustrere dette med en model over aftenens forløb. Den er opbygget over min subjek-

tive vurdering og registrering (bilag 9.1) af gruppens samlede ophidselse, og derefter evalueret på baggrund af de møder jeg har deltaget i (bilag 9.2). Tallet '1' er udtryk for som laveste ophidselse, altså gedigen kedsomhed, tallet '10' er maksimal ophidselse udtrykt med gråd, latter, rystelser og falden omkuld på gulvet. I løbet af aftenen veksles der mellem mange typer af handlingsorienterede ritualer. Kompositionen af aftenens forløb, der i mange henseender foregår spontant, ledet af hovedtaleren og lovsangslederen i fællesskab, bygger op til det afsluttende ritual: Forbøn og helbredelse.

Af skemaet ses den ophidselses-relaterede dynamik, der starter forholdsvis lavt, veksler lidt i styrke for så at stige temmelig meget i aftenens sidste del. En helt almindelig komposition for 'et godt show', hvad enten det foregår i Parken eller i Folkekirken, men komparerende vurderer jeg, at en tilsvarende begivenhed i Folkekirken, for eksempel højmessens påskedag, ligger på et fælles ophidselses-niveau mellem 0,5 og 3.

4.1 Delkonklusion 2

Derfor tilføjer opgavens anden analyse disse svar til hovedspørgsmålene om hvorfor vækkelsesbevægelserne opstår i dag og hvad de er udtryk for: Vækkelsen opstår fordi bevægelsens møder har en spændvidde i ophidselse man ikke finder i andre trosfællesskaber, og

de kan derfor udtrykke en mulig kritik af de øvrige religiøse tilbuds ophidselsessniveau i deres ritualkomposition- og udførelse.

5.0 Typologisk analyse – tre religionstyper

For at påbegynde og finde grobund for en ny vækkelse i et moderne samfund, må man have noget ganske særligt at tilbyde. Og det er blandt andet Bønnenatten et bevis på, at Evangelist har. Derfor baserer jeg den følgende typologiske analyse på samme registrering (bilag 9.1 og 9.2), som modellen ovenfor, der udvides med fokuseret deltagerobservation (9.3 og 9.4) samt formelle og uformelle interviews af medlemmer af Evangelist. Analysens teoretiske fundament er Woodhead og Heelas's typologisering af religioner fra *Religion in Modern Times* (2000). I antologien demonstrerer forfatterne en bred kategorisering af religioner ved at anskue dem ud fra fællesstræk frem for trosbundne overskifter med for eksempel 'kristendomme' i én kasse og 'islamiske retninger' i en anden. Således fungerer forfatterens tre hovedtyper som paraplybegreber for *forskellige* religioner med *samme* typer af karakteristika. Denne metode finder jeg anvendelig til afsløring af nye sammenhænge og svar på sociologiske spørgsmål, der indledes med f.eks. 'hvorfor' og 'hvad'.

Derfor er de næste tre afsnit, 5.1, 5.2 og 5.3 korte redegørelser for disse typologier, som derefter appliceres på opgavens case.

5.1 Nærhedsreligioner

Nærhedsreligioner, som jeg har valgt at oversætte 'Religions of Humanity' med, er karakteriserede ved det inkluderende gudssyn. Gud og menneske ses i nærhedsreligioner som adskilte, men samtidig i nødvendig nærhed af hinanden. Mennesket er her ikke underordnet Gud, ligesom naturen heller ikke er det, og i nærhedsreligioner leves et liv baseret på fornuft, oplysning, evolution, etik og frihed. Her regnes tolerance, venlighed, næstekærlighed og medfølelse blandt de højeste dyder. Woodhead og Heelas ser nærhedsreligionerne som de, der i forhold til udbredelsesmæssig succes er hårdest ramt af sekulariseringen. For det er paradoksalt nok netop den frihed, tolerance og oplysning disse trosretninger prædiker, der kan føre til, at de troende enten vælger ikke at tro, eller at tro på noget andet. Blandt nærhedsreligioner finder man en mistænksomhed i forhold til traditionaliseret tro, og man har nok interesse for helligteksterne, men yder dem større historisk respekt end doktrinær autoritet. Nærhedsreligioners menneskesyn er, at mennesket grundlæggende

er godt, det parteciperer i det guddommelige og er Guds udtrykte billede med en naturlig åbenhed for en guddommelig påvirkning (Woodhead 2000, 70-109).

Sociologisk betragtet samler Woodhead og Heelas fællesskaber i nærhedsreligioner under begrebet 'menighed', en begrebsdefinition jeg kan forlige mig med for nærværende eksempel, men finder noget unuanceret, når det kommer til de følgende kategorier.

5.2 Afstandsreligioner

Afstandsreligioner, som er min oversættelse af 'Religions of Difference', er karakteriserede ved et skarpt skel mellem Gud og menneske. Afstanden mellem Gud og menneske er uoverstigelig for mennesket, for i afstandsreligioner ses Gud som skaberen af alt, Han – med stort H - er alvidende, almægtig og frygtværdig. Mennesket er skabt af ham og må underkaste sig hans autoritet, vise lydighed overfor de bud han afslører i helligteksterne og missionere den lære, der står i teksterne for at kunne gøre sig håb om frelse efter døden. Mennesket står således under Gud og er svagt, syndigt og uvidende – og kan kun håbe på sin skabers nåde på dommens dag. Tidligere tiders denne-verdens-askese er i dag afløst af en denne-verdens-afvisning, som jeg vil eksemplificere senere i opgaven. Afstandsreligioner udviser en høj helligtekstautoritet, som kan understøttes af autoritative personers åbenbaringer og traditioner indenfor undervisning, love, ritualer og praksisser. Indenfor denne del af afstandsreligioner spiller det enkelte individs personlige erfaring af det hellige ikke nogen væsentlig rolle. Sociologisk samler fællesskaber i afstandsreligioner ifølge Woodhead og Heelas sig i 'kirker' (ibid., 27-69).

5.2.1 Ekstreme afstandsreligioner

Woodhead og Heelas anvender under afsnittet 'combinations' en udvidelse denne kategori, *ekstrem* afstandsreligion, oversat fra 'heightened religions of difference'. Baggrunden for disse fællesskaber er ofte revitaliserede afhoppere fra afstandsreligiøse fællesskaber, og sociologisk samler Woodhead og Heelas disse fællesskaber under begrebet 'sekt'⁵. Indenfor ekstreme afstandsreligioner ser man en understregning af, at *kun* de personligt frelste er Guds udvalgte og alle andre er fortabte. Inkluderingen foregår ofte i sluttede fællesskaber, der for andre kan opleves som lukkede, medmindre man godtager hele doktrinen uden selvrefleksion (Whitehouse 2001) og med størst mulig lydighed og underkastel-

⁵ Begrebet 'sekt' finder jeg vanskeligt at anvende i et studie af en gruppe af religioner, da det på grund af historiske eksempler - f.eks. 'Jonestown' og 'Aum Shinrikyo' – i dag kun har negativ konnotation

se. Paradoksalt nok finder man ofte her, at den personlige *erfaring* har høj autoritet, sideløbende med, at den tilpasses den høje helligtekstautoritet ved hjælp af intensiv undervisning. Sammen med parusiforventning og milleniumdyrkelse er *forventningen* om et bedre liv efter døden, hvis man vel at mærke har levet et lydigt liv som rettroende, typiske for ekstreme afstandsreligioner (ibid., 148-168).

Denne religionstype er, ifølge Woodhead og Heelas, verdens hurtigst voksende. En forklaring kan ifølge de to forskere findes i den unikke kombination af tre ting: Den personlige erfarings autoritet, det stærke fællesskab og de klare levereregler, som den høje helligtekstautoritet promoverer (ibid., 148). Tre faktorer opgaven anvender senere i de typologiske og konkluderende afsnit.

5.3 Helhedsspiritualiteter

'Spiritualitet' peger historisk tilbage på den sidste kommentar i afsnit 3.1.1, hvor menneskets indre lys bliver vægtet tungere end bibellæsningen. Og dette er stadig et karakteristisk grundtræk for helhedsspiritualiteter, oversat fra 'Spiritualities of Life'. Woodhead og Heelas beskriver under denne overskrift dels de sidste tredive års stærkeste trend indenfor religiøse bevægelser, dels nogle af de ældste, kendte religioner. Betegnelser som New Age og New Religious Movements beskriver denne anakronisme, nemlig at der er tale om nye bevægelser dannet på inspiration og baggrund af gamle. Indenfor helhedsspiritualiteter er alle menneskers indre personligheder uendelige energier, der strømmer mod kærlighed. Målet med livet er at bringe kærlighed, visdom og lys, til forandring af hele samfundet. Denne helhedstanke gælder på mange niveauer: Gudssynet falder sammen med menneskesynet, da guddommelighed, menneske og natur i høj grad er i overensstemmelse med hinanden. Mennesket er, indenfor helhedsspiritualitet, ligefrem identificerbart med det guddommelige (ibid., 89). At anvende 'det guddommelige' i stedet for 'Gud' er også et karakteristisk træk, der definerer en forskel fra både afstandsreligioner og nærhedsreligioner. Her inkluderer det guddommelige alt helligt og holdningen, at alle religioner udtrykker samme indre virkelighed, er bredt anerkendt indenfor helhedsspiritualiteter (Bloom i Woodhead og Heelas 2000, 114). Således er også begreberne spiritualitet og åndelighed meget anvendte indenfor de talrige bøger, der er skrevet i cross-over genren af helligtekster og selvhjælpsbøger. Med vægt på *helhed* skal individet hjælpe *selvet* til et højere niveau af realisering, som er hovedformålet med den spirituelle søgning.

Den personlige *erfaring* af det guddommelige har også indenfor helhedsspiritualiteter stor autoritet, og forståelsen af en sådan oplevelse guides og vejledes doktrinært af hjælpere, mestre eller undervisere, der kan lede den søgende på rette vej (Pedersen 2005, 187). Det er den individuelle erkendelse og erfaring af denne vej som *sand*, der kan afgøre hvorvidt et menneske vælger at lade en helhedsspiritualitet tegne landskabet for den personlige søgen og stræbens muligheder (Taylor i Woodhead og Heelas 2000, 138). Sociologisk kategoriserer Woodhead og Heelas, ligesom ekstreme afstandsreligioners trosfællesskaber, helhedsspirituelle trosfællesskaber som 'sekt'. Jeg fastholder dog 'trosfællesskaber', skønt helhedsspirituelle afviser religionskategoriseringen på grund af *tro*s begrebet, men i stedet foretrækker *erkendelse*, *bevidsthed* (ibid., 114) og *selvindsig* (ibid., 138).

Disse typologier appliceres nu på og anvendes til analyse af opgavens empiri. Derefter konkluderes hvorledes en Bønneat i Evangelist afspejler *hvorfor* vækkelsesbevægelser opstår i dag og *hvad* disse er udtryk for. Afsluttende samles de tre analyser til diskussionen i afsnit 6.0 og opgavens hovedkonklusion i afsnit 7.0.

5.3.1 Ankomst

Feltnoter (ikke en del af ovenstående skema): Allerede på parkeringspladsen står der mødeledere og tager imod, giver hånd, siger 'godaften og velkommen' og viser vej. Der forlanges ingen entre. Lokalet har 450 siddepladser og der er helt fuldt. Enkelte står op. De forreste rækker er reserverede til talere og æresgæster, som kommer ind til sidst eller i løbet af den indledende lovsang.

Velkomsten er både åben og inkluderende samtidigt med at den er med til at tydeliggøre et internt hierarki i foreningen, der er almindelig for hele bevægelsen. Åben ved, at dem, man sætter sig ved siden af hilser på og spørger hvor man kommer fra o.l., hierarkisk ved de reserverede pladser, som kan strække sig over mange af de forreste rækker. Træk, der kan være typiske for både afstandsreligioner og helhedsspiritualiteter.

Foto: Carsten Ingemann ©

5.3.2 Lovsang

Feltnoter: Solo- eller fællessang. Band i klassisk rockbesætning. Ved Bønnenat typisk 8-9 personers band, lovsangsleder og 6-8 personers kor. Fællessangene synges stående, oftest flere sange efter hinanden, valgt efter den stemning lovsangslederen finder passende til øjeblikket. Sangene kan være 'Al ære til dig, Gud', 'God said he could turn this around', og 'Jeg står på hellig grund'. Teksten vises på storskærm, der bruges ikke salme eller sangbøger.

I Evangelist er der en grad af fri liturgi, som kommer til udtryk i anvendelsen af lovsange. Menigheden synger sammen, uden afmålt eller angivet tidsramme, som f.eks. antal vers, antal lovsange eller et offentliggjort program ville kunne være. Sangen kan vare et kvarter men også lige så godt en hel time. Det er den effervescentiske følelse af tilstrækkelig samklang, mødelederen, hovedtaleren eller lovsangslederen indfinder sig. Denne adresseres som Guds nærvær, for eksempel i en afrundende hymne eller bøn, der indledes med 'vi takker dig Gud, vor Far, for dit nærvær hos os i dag' og gruppen mediterer opmærksomt og stille på den fælles fred, der opstår efter lang tids fællessang (Dissanayke, 2006). Lovsangen kan således være en tilnærmelse til helhedsspiritualitet, hvor man er ét

med Gud, men erkendelsen og erfaringen, der bygges op til udlægges altid som Guds *nærvær*, ikke erfaringen af det guddommelige i den syngende *selv*.

5.3.3 Velkomst

Feltnoter: Indledes som regel med 'Halleluja' og ordene 'vær i forventning'. En mødeleder byder velkommen til de særligt inviterede venner og talere fra andre menigheder og foreninger, til de, der kommer til Bønnenatten fra udlandet, og fra forskellige steder i Danmark. Aftenens program berøres kun kort, men der forklares, at det er til allersidst, der bliver forbøn og helbredelser.

Med fremhævnning af, og hilsen til, mange af de af foreningen kendte gæster og tilhørere fra nær og fjern understøtter Evangelist den erfaringsbaserede side af, at de, der er til stede tilhører ét trosfællesskab. For den enkelte skabes der således bevidsthed om at tilhøre en gruppe, der ikke kun er til stede og begrænset af dette rum, denne aften, men også af, at der er et levende trosliv mange andre steder, som man som medlem af dette trosfællesskab også er en del af. Programmets skitseres løst, da det som nævnt i forrige punkt er her- og nu-oplevelsen, der er væsentligst. Forventningsbegrebet er doktrinært centralt for foreningen. Som en individualiseret betingelse for mødet med Gud har det helhedsspirituelle træk. Man skal, som individ, stemme sit sind til en oplevelse af Gud. Paradoksalt nok er det, derefter og i øvrigt til hver en tid - og styrkende for afstandsreligionens typologi - i ét og alt op til Gud, om han lader individet få en erfaring af hans nærvær. Denne erfaring, den enkelte så muligvis får, indgår i hele trosfællesskabets samlede erfaring, og mødeleder, hovedtaler eller lovsangsleder sammenfatter og tolker oplevelsen i overensstemmelse med doktrinen ved det retoriske spørgsmål som ofte stilles ved aftenens afslutning: 'Mærkede du ikke bare Guds nærvær i aften?'

Med hensyn til vækkelsesbevægelsens og dermed Evangelists frie liturgi, så er den afgjort friere end liturgien i f.eks. Folkekirken, men sammenholdt med andre kirker i vækkelsesbevægelsen er der stor overensstemmelse i et mødes forløb og ritualekomposition. Forskellene består i detaljen, hvor der er væsensforskelle på hvorledes og hvor længe ritualerne udføres⁶.

⁶ Jeg har deltaget i gudstjenester i bl.a. Baptistkirken, Euro-Life Church, Apostolsk Kirke, Pinsekirken, Domkirken, Skt. Pauls Kirke, Lukaskirken, Citykirken og Århus Valgmenighed (alle Århus), New Southern Baptist Church (Dallas, Texas) og Glide Memorial Church (San Francisco, Californien)

5.3.4 Bøn

Feltnoter: Som indgangsbøn beder en leder bøn for aftenens møde og inviterer Gud og Helligånden til at virke med sin kraft netop den aften.

Dette er endnu en understregning af, at Gud er 'en anden', og at mennesket ingen indflydelse har på hvor eller hvornår han vælger at virke. Gud kan inviteres, og den enkelte kan åbne sit hjerte for ham, men om det resulterer i en særlig gudserfaring beror ifølge Evangelist på Guds vilje. At invitere Gud kunne betragtes som et træk, der tyder på en form for nærhedsreligion, men invitationens formål er her, som gruppe og individ at stille sig ydmygt til rådighed for hans kald, ord eller vision, og derfor funderet i afstandsreligion. Denne bønsspraksis kan minde om bønner anvendt indenfor både helhedsspiritualiteter og nærhedsreligioner, der også anvender såvel frit formulerede bønner med et særligt fokus som faste credoer som Sindsrobønnen⁷, Fadervor og Fatiha.

5.3.5 Tungetale

Feltnoter: Bønnen kan indledes med, eller gå direkte over i, tungetale, der under Bønnenætterne tales i kor. Tungetalen kan være akkompagneret af musik, der kan være med til at understøtte såvel volumen- som ophidselses-niveauet.

Tungetale er en bønsspraksis, der anvendes meget og frimodigt i Evangelist⁸. Med udgangspunkt i bl.a. ApG 2, anvendes den både til personlig og fælles opbyggelse, altså som både en personlig og en kollektiv bekræftelse og støtte i trosarbejdet. Typen af tungetalen man anvender i Evangelist er den personlige tungetale, på engelsk *glossolalia*, der lyder som et vrøvlesprog, og ikke den tungetale, *xenoglossolalia*, hvor den tungetalende taler et for den tungetalende fremmed, men

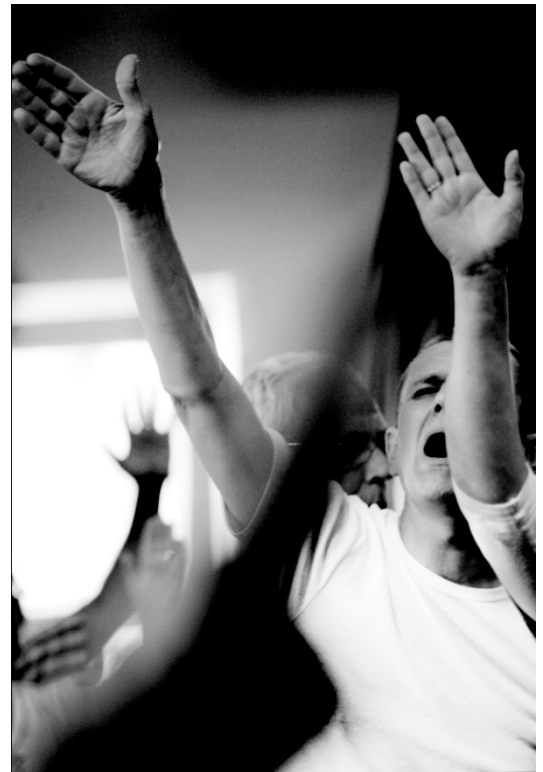

Foto: Carsten Ingemann ©

⁷ Sindsrobønnen: 'Gud - Giv mig sindsro til at acceptere de ting de ting jeg ikke kan ændre, mod til at ændre de ting jeg kan og visdom til at se forskellen'. Anvendt af bl.a. Anonyme Alkoholikere og tilskrevet Reinhold Niebuhr 1936 (www.12stepping.dk)

⁸ Behandlet i min seminaropgave 'Cognition, Revelation and Glossolalia' (2008) med Gabriel Levy som vejleder

forståeligt sprog. Den tungetalendes erfaring med denne bønsspraksis beskrives 'absurd og forløsende' (informant N), 'tungetalen kommer fra et dybere lag, fra hjertet. Man har ingen kontrol, selvom det altså ikke er som i ekstase' (informant Ca) og 'tungetale giver mindre fokus på mig selv' (informant H) (alle bilag 9.3). Erfaringer, der kan sidestilles med helhedsspirituelle træk, men som i Evangelist forklares som en manifestation af Helligånden, der taler igennem den tungetalende. Den første gang man tungetaler benævnes Helligåndens dåb, og ses som initierende, som en Helligåndens anerkendelse eller bekræftelse. I Evangelist fastslås det, at det er den talende, der selv sætter i gang og selv afslutter tungetalen. Selvet har altså kontrol, og der er ikke tale om uhæmmede og ukontrollerede ekstaser, hvori den tungetalende for eksempel ikke er kontaktbar. Jeg har dog en enkelt gang, til en profetisk konference i Texas, hvor jeg deltog med en gruppe fra Evangelist, oplevet spontant udbrud af tungetale. Dette blev der ikke på nogen måde gjort nogen særlig notat af. Det fik dog lov til at vare ved i omkring et minuts tid. Helligåndens dåb ses i Evangelist som en del af den personlige beslutning om, at ville møde Jesus og lukke ham ind i hjertet. Denne handling er alene initieret af det enkelte individ, men imødekommet og faciliteret af Helligånden. Tungetalen har således umiddelbart flest karakteristika fra helhedsspiritualitet, da den opbygger selvet, igangsættes, udføres og afsluttes af individet. Men hensigten med bønnerne er strengt doktrinær, og understøtter afstandsreligiøse karakteristika med den personlige stillen sig til rådighed for Guds kraft og valg, samt det udsagn, der ligger i at tilhøre en særlig gruppe, der gør noget sammen som omverdenen finder sært (Woodhead 2000, 113).

5.3.6 Tale

Feltnoter: I Evangelist kaldes prædikenen 'at dele Guds Ord' og annonceres som 'en tale'. Der tales typisk over et skriftsted og knyttes an til dagligdags situationer med anekdoter og tolkninger på, hvordan dette skriftsted kan gøre en forskel i et hverdagsliv. Dette kan understøttes af forskellige vidnesbyrd (se 5.3.7). Talen kan vare fra ti minutter til halvanden time, alt efter inspiration, emne og mødetype. I Evangelist er der stor forskel på talernes retoriske stil, men Christian Hedegaard, der oftest er hovedtaler ved Bønnemøderne, er kendt for at være provokerende, underholdende, kompromisløs og morsom⁹,

⁹ Behandlet i min BA-opgave fra Center for retorik med Signe Elise Bro som vejleder. Den er en didaktisk formuleret retorisk analyse af Christian Hedegaards juleprædiken, 2007.

mens for eksempel lovsangsleder Lena Løbner er empatisk og sjælesørgerisk i sin talestil¹⁰.

Det er i Bønnenattens hovedtale, at Evangelists høje helligtekstautoritet kommer til udtryk. Taleren selv er som oftest et skoleeksempel på Webers definition af en karismatisk autoritet, der er kaldet til sin mission og som føler en spirituel forpligtelse, frem for forpligtelse overfor for eksempel embede, tradition eller stand (Weber 1968, 48-65). Til hovedtalen inviteres ofte talere fra andre menigheder af samme karakter, med samme eller variationer over typer af kald.

Hedegaard taler over temaer og aktuelle begivenheder, der giver et utal af eksempler på hvorledes det går de, som ikke tror på Gud og Jesus. I et retorisk mylder af anekdoter, retoriske spørgsmål, imperativer, råben, omkringvandren, sveden og en kontinuerlig anvendelse af 2.person singularis¹¹ får han med stor tydelighed adskilt de vantro eller hedningene, som han ynder at kalde 'dem', fra 'vi, der er frelste', altså 'os'. Et almindeligt, sekulært liv udlægger Hedegaard som en tung og ufri vandring blandt porno, ludomani, abort, druk, hor og stofmisbrug. Dagligliv i Danmark er altså, lige fra folkeskolens evolutionslære til sex før ægteskabet og den høje danske skilsmisseprocent, ifølge Evangelist, en alt for succesfuld bredside af Satans lokkemidler, der har fået et helt land, der engang kaldte sig kristent til at opgive al ånd (egne feltnoter, Hedegaard, ASF 2008). Evangelist ser sig således som krigere i kampen mod Satan, og de kæmper som Guds spydspids for at omvende Danmark. De opfatter Bibelen som den eneste lovebog for sjæl og ånd, og de mener den skal læses, som det bliver lært på Powerskolen, Evangelists 3 måneders 'kursus i selvudvikling' (Evangelistavis nr. 2, juni 2010). Denne lære udvides og underbygges på konventikelmøder, kaldet 'Wellness-aftener', og i den af foreningen udbredte litteratur, der hjælper til at understøtte og inspirere et dagligt liv som en god kristen. Denne litteratur minder både i emner som opbygning i høj grad om den selvhjælpslitteratur, der findes indenfor helhedsreligion.

Talen er den stærkeste promovning af den, ifølge Evangelist, bibelske begrundelse for at et dagligt liv som omvendt kristen bringer en tættere på Gud, tættere på frelsen og væk fra Satans magt, som alle vantro og ikke-omvendte ellers underkaster sig. Indholdsmæssigt findes ekstrem afstandsreligion her i rendyrket form, men en hel del af talens virkemidler har deciderede helhedsspirituelle karakteristika. En sammenhæng Evangelist i

¹⁰ Lena Løbner taler blandt andre steder i forbindelse med 'Womens Aglow', en international tværkirkelig kristen kvindeorganisation, der trækker på terapeutisk kultur, der i sig selv anfører skiftet fra frelse (afstandsreligioner) til selvrealiseringskultur (helhedsspiritualiteter)(Griffith i Woodhead 2000, 155)

¹¹ Se fodnote 9

øvrigt vedkender sig, som det ses i navnet på konventikelmødet og deres 3-måneders kursus, der ifølge Hedegaard er ment med et ironisk glimt i øjet. Markedsføring i 'tidens trend' har været en del af Evangelists virkemidler siden Hedegaard drog landet rundt med foredraget 'Åndens magt', som opfølgning på en populær tv-serie ved navn 'Åndernes magt'. Hvor sidstnævnte handlede om spøgelser, gengangere og åndemanere – handlede Hedegaards foredrag om at komme væk fra 'det okkulte' for at søge Helligånden i stedet.

5.3.7 Vidnesbyrd

Feltnoter: Opfordret af taleren - det kan være efter forudgående aftale eller spontant - fortæller en person om den forandring omvendelsen til Jesus har gjort i vedkommendes liv. Recepten er den samme; jeg levede i elendighed, så mødte jeg Jesus, se hvor fantastisk mit liv nu er blevet. En ofte meget emotionel oplevelse, både for den enkelte, der fortæller sit vidnesbyrd, men også for de, der hører og ser det. Der råbes spredte og spontane Halleluja'er som bekræftelse og opmuntring, og krammes og klappes på ryggen med et 'Gud velsigne dig' fra de, der sidder ved siden af, når personen sætter sig igen (bilag 9.4).

Vidnesbyrdet anvendes hyppigt i Evangelist og ses her som det ultimative, personlige bevis for at Guds kraft virker (bilag 9.4). Det er netop det, den vidnende bevidner. I Evangelist er der næppe et møde, der ikke indeholder en form for vidnesbyrd. Her samler vidnesbyrdene gruppen og opbygger trosfællesskabet omkring den doktrinære udlægning af hvordan Gud har grebet ind i vidnets liv. Et vidne fortæller sin historie for grupper af størrelse fra en enkelt til tusinder, hvilket giver vidnet et maksimalt fokus på sin egen erfaring. Den terapeutiske effekt i det at dele sine dilemmaer og få et følelsesmæssigt behov for anerkendelse er et stærkt helhedsspirituel træk (Griffith i Woodhead 2000, 155), men da vidnesbyrdet oftest foregår i interview eller samtaleform med en autoritetsperson, der guider vidnesbyrdets forløb og tolkningen af det (bilag 9.4), drejes dette træk over til at understøtte den ekstreme afstandsreligion karakteristika.

5.3.8 Kollekt

Feltnoter: Ved ethvert møde i Evangelist samles der ind til foreningens arbejde, der skal afholde alle udgifter selv. Der er, alt efter den øjeblikkelige økonomiske situation 2-6 ansatte og et skiftende antal frivillige hjælpere, der giver deres tid til foreningen arbejde. Nogle knytter sig til et enkelt projekt, andre på en fast kontinuerlig opgave, hvor man giver til tjenesten, som det kaldes. Kollekten forberedes med en tale, med temaet 'giv, så får Gud lyst til at give endnu mere' (Bønnenat i Herning 5.3.2010) med udgangspunkt i Luk 6,

38 . *Der annonceres ikke normalt ved møderne hvor meget der er samlet ind, men som eksempel kan nævnes at en kollekt særligt dedikeret til et specifikt projekt i Uganda, blandt cirka 300 fremmødte til en Bønnenat i 2007, rejste ca. 56.000 kroner. Der samles både kontanter ind i rundsendte kurve, og man kan betale med Dankort eller få et girokort. Kollekten afsluttes altid med, at skulle man have fortrudt, kan man naturligvis altid blive løst fra sit løfte og få pengene tilbage.*

Kollekten har, som flere af de øvrige ritualer, også præg af både helhedsspiritualitet og ekstrem afstandsreligion: Penge omtales som et begrænsende åg, man kan blive fri af. Overlader man ikke bare sin tanke, men også sin økonomi til Gud, så vil der ske forandringer i ens liv, for har man tillid til Gud, vil han sørge for at man ikke lider nød. Den helhedsspirituelle forestilling om at mennesket lever i en begrænsning her på jorden, og skal nå til en ny erkendelse anvendes her i forbindelse med økonomi. Det er det multifacetterede begreb 'Prosperity Religion' eller fremgangsteologi, som det ofte kaldes, der kommer til udtryk her. Woodhead og Heelas påpeger at fremgangsteologien snarere instrumentaliserer formålene med de tre hovedkategorier frem for at være et religiøst karaktertræk i sig selv (Woodhead 2000, 150 og 174). I forbindelse med den amerikanske finanskrisen har den karismatiske-evangelikale kirkes succes med 'the prosperity gospel' fået en del kritik. Her skulle blandt andre personligt frelste bankrådgivere have været for gavmilde i deres lånebevillinger, i blind tillid til at Gud ville hjælpe, ifald det skulle gå galt. I Evangelist er denne fremgangsreligion ikke så udtalt, som i USA – men man skammer sig ikke over at komme til penge¹², økonomisk succes udlægges utilitaristisk og så alligevel doktrinært, som et manifest på Guds kærlighed.

5.3.9 Pause

Feltnoter: Evangelist gør ikke meget i pauser. Men under Bønnenatten er der en kort mulighed for at købe vand og kaffe, slik og kage samt handle i den til lejligheden oprettede butik, der forhandler foreningens bøger, cd'er og undervisnings-dvd'er. Og naturligvis hilse på hinanden med knus til de venner, man ikke lige har siddet i nærheden af. Der gives mange knus.

Missionsbefalingen følges i Evangelist ved at publicere en kontinuerlig strøm af cd'er, undervisnings-dvd'er, bøger, aviser, web-tv-programmer og ved at opdatere foreningens hjemmeside, www.evangelist.dk, dagligt samt have en aktiv dialog med alle nys-

¹² Finansmanden David Klits vidnesbyrd stod længe at læse på hjemmesiden, med overskriften 'fra konkurs til millionær på under et år'. Men da han gik konkurs igen, i 2009, blev vidnesbyrdet fjernet

gerrige via et chat-rum med daglig åbningstid på samme hjemmeside. Og i pausen til en Bønneat kan man således udvide sin samling af opbyggelig litteratur. Det er kun nærhedsreligioner, der ikke benytter pauser til dels en ekstra-indtægt, dels til ekstra udbredelse af budskabet. I Evangelist er mission med alle mulige midler en hellig pligt, der ikke holder fri i pausen. Desuden er pausen muligheden for 1:1-bekræftelsen af fællesskabet, her hilser man på hinanden.

5.3.10 Underholdning

Feltnoter: Kan bestå i hip-hopdans ved en gruppe af foreningens medlemmers børn eller line-dance ved en gruppe af vennerne fra det svenske 'Kingdom Center'.

Underholdningen i Evangelist har forskellige budskaber: Dels kan det være 'kristne kan også have det sjovt med at danse', dels 'man kan godt være takkeligt klædt og danse uden samtidigt at lave samleje-efterlignende bevægelser'. Et andet budskab er også, at alt man gør, er en hyldest til Gud. Også line-dance. Underholdningen kan således ses som en understøttelse af den doktrin, der undervises i, hvilket i dette tilfælde er ekstrem afstandsreligion.

5.3.11 Profeti

Feltnoter: Talere og andre med profetiske nådegaver kan profetere specifikt over enkeltpersoner i forsamlingen eller generelt over hele foreningens arbejde. Eksempler kan være: Direkte henvendt til en kvinde blandt tilhørerne: 'Du skal sove med puden under hovedet, ikke mellem benene!' Eller spurgt ud blandt tilhørerne: 'her er én med ondt i knæet, hvem er det? (En rækker hånden op) Dit knæ vil være lægt, NU, i Jesu navn!' Eller 'jeg ser en sort sky komme ind over Danmark' (Bernhard Bishop, egne feltnoter Evangelists Sommerfestival 9.7.2008).

Profeti er et væsentligt værktøj i arbejdet for at udbrede budskabet. I Evangelist kan man lære at åbne sig for den karismatiske gave det er at profetere, og opmærksomheden på den mulighed begynder tidligt. Således var der i teenage-teltet på sommerfestivalen 2008 et eftermiddagskursus i 'profeti' for 12-18-årige. Profetier ses som det direkte udtryk for Guds vilje, og trosfællesskabet agerer lige så direkte på profeternes ord (Weber 1968, 253-267). At give profetiske udsagn autoritet over ens eget liv, og indrette det derefter er et karakteristisk træk for ekstreme afstandsreligioner, som en måde hvorpå man underkaster sig den religiøse doktrin og udviser lydighed overfor denne.

Foto: Carsten Ingemann ©

5.3.12 Forbøn og helbredelse

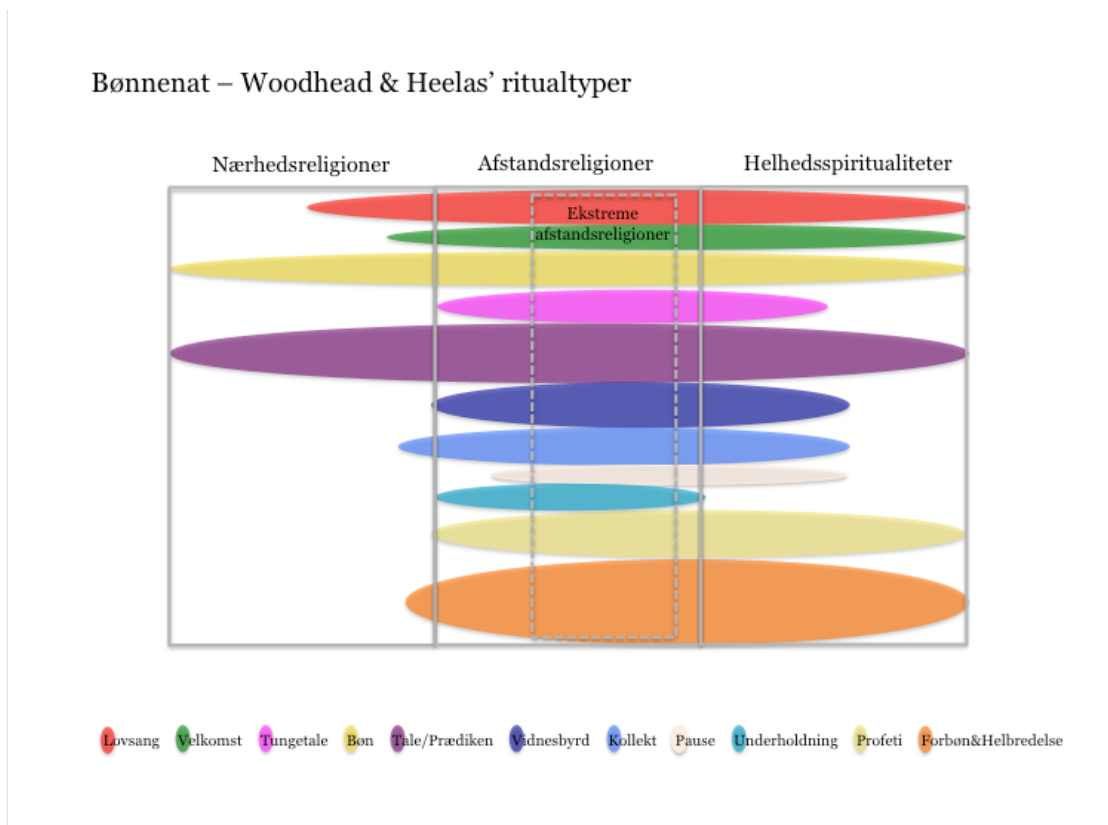
Feltnoter: Alle, der har brug for forbøn og helbredelse inviteres til at komme op på gulvet foran scenen¹³, hvor de, der har nådegaven at kunne helbrede ved bøn og håndspålæggelse tilbyder det. Bandet spiller lovsange imens, og de, der ikke selv deltager synger med. Forbønnen foregår i en både offentlig og privat sfære, da den forbøns-bedende spørger ind til den forbøns-søgendes problem mens de står tæt og holder i hånd eller rører ved hinandens skuldre. I Evangelist foregår ritualet således mellem disse to personer og de omkringstående respekterer denne 'intimsfære' og stiller sig ikke op for at se på andres helbredelse, men er i bøn eller koncentration om sit egen forbøn og håndspålæggelse. Forbønnen kan udløse mange forskellige reaktioner: Latter, gråd, krampeagtige sammen-trækninger, hosteanfald eller hyperventilering. Der kan også ske en slags sammensynkning, hvor den, der bedes for sætter eller lægger sig ned, og der kan forekomme et decideret fald, hvor personen vælter bagover. Af samme grund er der altid et antal hjælpere til at gribe personer, der synker sammen og falder, til at række papirlommestørklæde til de grædende og til at lægge tæpper over de, der efter at være gået i gulvet har lov at blive

¹³ I Evangelist foregår forbøn, helbredelse og håndspålæggelse ikke på scenen, men på gulvet foran den

liggende til vedkommende selv vurderer at have sundet sig. Skulle ens tøj i faldet blive bragt i en kompromitterende uorden eller skulle ens briller være i fare for at blive mast, tager hjælperne sig også af det. Intense og kropslige oplevelser, der umiddelbart kan lyde voldsomme, men som foregår i en atmosfære af ro og rutine.

Personlig forbøn er den ultimative individuelle opmærksomhed trosfællesskabet giver den enkelte. For der bliver bedt over lige netop den forbøns-søgendes eget behov og det er personen selv, der muligvis får helbredelse. Eller blot trøst eller lettelse for bekymringer. Det er selvudvikling, coaching og terapi, eller som det hedder i den kristne kirke, diakoni. Metoden kan siges at være helhedsspirituel, men indhold og baggrund for den individuelle agens i retning af selvudvikling er ekstrem afstandsreligion. Med 'helbredelse' trækker Evangelist deres stærkeste kort i forhold til et forsøg på evidensbaseret argumentation af afstandsreligioner mod den rationelle og oplysningsbaserede tænkning som nærhedsreligion prædiker: For 'here religion is primarily a matter of pragmatics; because it is judged by its effectiveness rather than its truth, logical contradiction becomes unimportant' (Woodhead 2000, 150). Således er en helbredelse i Evangelist ikke blot det ultimative tegn på, at Guds kraft virker i dag, som det også var på Kristus' tid, men en helbredelse er også en verificerbar størrelse, der i afstandsreligioner bruges til at provokere naturvidenskab og evolutionisme. Her er en helbredelse desuden en begivenhed, der ikke kun virker som bevis for den helbredte, men også bruges til opbyggelse af fællesskabet og som understøttelse overfor andre menigheder af, at netop her er Guds kraft i særlig grad tilstede.

5.4 Delkonklusion 3

I ovenstående figur illustreres Bønnenattens ritualers typologiske tilhørsforhold, hvorved det tydeliggøres at aftenen forløber med hovedvægt af ritualer, der kan typologiseres som ekstrem afstandsreligion (den stiplede kolonne i midten) og afstandsreligion (midterste kolonne). Men hvad der ligeledes afdækkes, understøtter Woodhead og Heelas's i afsnit 2.0 refererede udsagn om den komplekse interaktion mellem forskellige religionstyper (Woodhead 2000, 5). Sådan er for eksempel lovsangens samklang og meditation, velkomstens anmodning om at hver enkelt skal være i forventning, bønnens invitation af Guds nærvær, den personlige initiation ved tungetalen, talens retoriske virkemidler, vidnesbyrdets anerkendende dialog og kollektens tale om det begrænsede liv på jorden sammen med den høje ophidselse aftenen tilbyder typiske træk for helhedsspiritualiteter (højre kolonne). Fra de ekstreme afstandsreligioner findes typiske træk i den høje ophidselse, i forbønnens og helbredelsens bevis for Guds kraft, profetier som udtryk for Guds vilje, kollektens størrelse som udtryk for den tillid man har til Gud, vidnesbyrdet som bevis for Guds almægtighed, talen som bibeleksegese, tungetalen som bevis for Helligåndens manifestation, bønnen understregende Gud som den alvidende anden og velkomsten, der med forventningsbegrebet indrammer doktrinen. Fællestrækkene med nærhedsreligionerne (ven-

stre kolonne) er til gengæld ganske få: Lovsangen kan sammenlignes med salmesang, bønner og talen/prædiken findes også her.

Derfor er konklusionen på denne typologiske analyse, at Evangelist er et trosfællesskab, der overvejende typologiseres som en af de ekstreme afstandsreligioner. Det kan ikke overraske. Men det kan muligvis overraske hvor mange typologiske fællestræk Evangelist har med helhedsspiritualiteterne. Hvorfor mon de har det?

6.0 Diskussion

Indledningsvis diskuteres her nogle svar på netop det spørgsmål, hvorefter jeg vender tilbage til opgavens hovedspørgsmål. For en svarmulighed på de mange typologiske fællestræk med helhedsspiritualiteter kan være evnen til at assimilere. I en moderne tid, hvor helhedsspiritualiteter er blevet almindelige (Krogstad 2010), så vil det være at demonstrere en for stor grad af askese *ikke* at inddrage helhedsspirituelle træk, hvor det er muligt. På den måde skulle det altså anses som en overlevelsestrategi. En reel svarmulighed, der dog ikke kan anvendes om Evangelist, der ellers holder af at demonstrere med et ironisk glimt i øjet (ref. konventikel-mødernes navn, Wellness-aften og foredragsrækken, Åndens magt) at foreningen følger med tiden. Det sørger foreningens doktrinære undervisning for, der i såvel form som indhold, er så prægnant præ-moderne, at den ikke kan maskeres under et retorisk og virkemiddelbaseret slør af moderne helhedsspiritualitet. Skulle der være tale om en ren overlevelsestrategi, ville det også være mere kløgtigt at gå efter fællestræk med nærhedsreligioner, hvorfra der ville være flere medlemmer at vinde da frafaldet til sekulariseringen er større end i helhedsspiritualiteter.

En anden svarmulighed på de mange typologiske fællestræk kan være, at vækkelsesbevægelsen med mission og omvendelse som formål, i dag så at sige lægger sig i baghold af den New Age-trend, der har været den mest gældende de sidste tredive år, for at samle skuffede søgende op til omvendelse. Foreningens mange helhedsspirituelle træk får foreningen til at fremstå tillidsvækkende og det er således muligt for en missionær hurtigt at vinde de tidligere New Ageres tillid, for senere at tilbyde dem resten af den doktrinære pakke. Det kunne være en mulighed, da der er flere medlemmer i Evangelist, der har en fortid, som kunne passe på en sådan historie. Men deres vidnesbyrd siger noget andet. Nemlig, at de søgte indenfor det alternative miljø, men aldrig fandt meningsgivende svar

på livets store spørgsmål. Det gjorde de, da de mødte Evangelist. For fleres vedkommende på helsemesser i danske storbyer, hvor Evangelist missionerede i begyndelsen af årtusindet (ref. egne uformelle interviews med Grace, Nickolas og Catherine). I disse tilfælde var det de ekstreme afstandsreligiøse træk, der var svargivende og derfor afgørende for deres beslutning om at blive i foreningen. En anden indvending kunne være den, at det ikke kan betale sig, da helhedsspirituelle religioner er stærkt faldende i antal tilhængere (Woodhead 2000, 141), så selvom de i Danmark trods alt er en religiøs tendens, der kan fylde et par Helsemesser, ser jeg heller ikke dette som validerende for denne svarmulighed.

En tredje og mest sandsynlige svarmulighed, på hvorfor der mon er så mange helhedsspirituelle træk ved ritualerne under Bønnenatten, udledes ved også at inddrage den historiske analyse sammen med den typologiske analyse: For helhedsspirituelle træk ligger implicit i Evangelists historie. For selvom det i dag virker paradoksalt, så er både de pietistiske og sværmeriske karakteristika, typiske for Evangelists virke i dag. Her ses det pietistiske, aktivistiske virke for omvendelse og helliggørelse, lægfolks bibellæsning i konventikler, gudhengivenheden, adiaforaen og den fællessang *samtidig* den sværmeriske vægtning af den personlige erfarings styrkelse af selvet. En individualisering, der i dag er den meget væsentlige kontrast til 'helligtekstautoriteten' med 'den personlig erfarings autoritet'. Sammen med 'det stærke fællesskab' udgør disse tre punkter tilsammen vækkelsens unikke tilbud til moderne mennesker (ibid., 149), og mange har taget imod det. Særligt på verdensplan, for i Danmark har denne religionstype ikke den store succes.

6.1 Evangelists udfordringer og perspektiver

Som en del af svaret på 'hvorfor vækkelse opstår i dag', vil jeg vende spørgsmålet på hovedet og spørge 'hvorfor er vækkelsen ikke større i så sekulariseret samfund som det danske?' For at samle opgavens hovedspørgsmål om opgavens eksempel, må jeg udlede, at selvom der prædikes dundertaler om, hvor slemt alting står til i Danmark, så er det ikke muligheden for sex før ægteskab, druk, porno, stoffer eller evolutionstanken, der får danskerne til at ændre livsstil i protest. Det gør til gengæld kampen for demokrati, menneskerettigheder, ytringsfrihed og miljø for at tage et par aktuelle eksempler. Derfor kan man sige at det er for sent at vække danskerne. DE er tilfredse med sekulariseringen og et liv uden Gud, og derfor er der ikke længere frelsessøgende nok. Denne grund er den væsentligste hæmning for Evangelists succes i Danmark. Men der er også andre udfordringer, der afsløres i den detaljerede analyse. For eksempel når jeg karakteriserer Hedegaards tale

som en 'dundertale'. Hans retoriske stil er så markant, at den for de fleste danskere vil være langt over grænsen for hvad man behøver at finde sig i at lægge øre til. Dette er endnu et paradoks mellem sekulær og religiøs, for en sekulær dansker har ingen problemer med at lytte til sjofle ord og eder, men propaganderende envejskommunikation, der taler ned til lytteren, finder man sig ikke i. Derfor er min vurdering at en del af de forholdsvis få danskere, der ellers kunne være enige i, at sekularisering og velfærdsstat er noget fanden har skabt, skræmmes væk af Hedegaards personlige og for eksempel Bønnenattens arousal-dyrkende stil.

Denne kommentar om Evangelists udfordringer skrives i sommeren 2010, hvor medlemstallet i foreningen har været faldende de sidste par år. Et tegn på en afmatning ses udover medlemstallet også på deltagerantallet ved året sommerfestival, ca. 300 i år, mod ca. 1000 i 2008. Desuden pågår der en organisatorisk udmarvning, da flere centrale pastorer og ledere enten er flyttet væk fra fællesskabet i Gørlose eller de rehabiliteringscentre de ledede (henholdsvis et pastorpar, en friskoleleder samt Vildkildegårds og Solbjerg Centers to lederpar). Derudover er Powerskolens hidtidige leder netop afgået ved døden - eller taget hjem til Jesus, som man siger i Evangelist - efter flere års cancersygdom, hvilket også præger en lille ledergruppe. På sommerfestivalen meddelte Karen og Christian Hedegaard, at de har valgt at følge et nyt kald i USA, som Gud ifølge Hedegaard gav ham i en vision. En vanskelig serie af udfordringer den skrumpende forening nu skal forsøge at overleve og oven i købet tiltrække nye medlemmer på baggrund af. Det kan vise sig at være en fordel, at den karismatiske leder giver plads for nye og måske yngre kræfter – men jeg skønner det sandsynligt, at der i løbet af få år ikke vil være medlemmer nok, til at støtte op om lige netop Evangelist, som udgangspunkt for deres trosfællesskab. Til gengæld vurderer jeg, at en del af medlemmerne herfra vil sive til andre trosfællesskaber, og her muligvis må nøjes med en mindre tydelig tone i retorik og virkemidler end den, der er et særkende for Evangelist – og Christian Hedegaard.

7.0 Konklusion

Opgaven viser således at vækkelser opstår i dag, når der er mennesker nok, der tror på himmel og helvede, og de er enige om at sekulariseringen og velfærdsstaten udgør en trussel mod det liv de helst vil føre. De kan som mennesker blandt andet karakteriseres ved at kede sig i almindelige kirker, og have behov for individuel opmærksomhed, et forpligtende fællesskab og klare leveregler. Den nye vækkelse, der er set i Danmark indenfor de sidste årtier er således et udtryk for en protest imod og dyb utilfredshed med samfundets udvikling. Denne utilfredshed udtrykkes på mange måder, men karakteristisk er blandt andre denne-verdens-afvisning, fundamentalisme og en villighed til at betale den dyreste pris, nemlig det sekulære samfunds trofæ, den personlige frihed, for at modtage præmien, den evige frelse.

8.0 Litteraturliste

Bilde, Per

2001 *En religion bliver til – En undersøgelse af kristendommens forudsætninger og tilblivelse indtil år 110*, Forlaget ANIS, Frederiksberg

Christensen, Berit Schelde, Viggo Mortensen og Lars Buch Viftrup (red.)

1997 *Karma, koran og kirke – Religiøs mangfoldighed som folkekirkelig udfordring*, Forlaget Univers, Højbjerg

Dissanayake, Ellen

2006 *Music and Manipulation: on the Social Uses and Social Control of Music*, Steven Brown og Ulrich Voglsten (ed.)

Hedegaard, Christian

2005 *Kaldet*, Evangelist, Hillerød

2007 *Ånd og Ild*, Evangelist, Hillerød

Heelas, Paul & Linda Woodhead

2005 *The Spiritual Revolution*, Blackwell Publishing Ltd, Oxford

Krogsdal, Iben

2009 'Religion og spiritualitet i danske dameblade uge 7',
<http://teo.au.dk/csr/relaarbog10/ik/> 25.6.2010

Lausten, Martin Schwartz

1997 *Kirkehistorie. Grundtræk af vestens kirkehistorie fra begyndelsen til nutiden*,
Anis, København

Lindhardt, P.G.

1978 (1959) *Vækkelse og kirkelige retninger*, Hans Reitzel, København

McCauley, Robert N. & E. Thomas Lawson

2007 'Cognition, Religious Ritual, and Archaeology', in *The Archaeology of Ritual*,
E. Kyriakidis (ed.), Cotsen Institute of Archaeology Publications, Los Angeles

Pedersen, Rene Dybdal

2005 *I Lysets Tjeneste*, Forlaget Univers, Højbjerg

Sanders, Hanne

1995 *Bondevækkelse og sekularisering*, Studier i stads- och kommunhistoriska
institutet, Historiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm

Weber, Max

1968 *On Charisma and Institution Building*, The University of Chicago Press, Chicago

Whitehouse, Harvey

2001 'Transmissive Frequency, Ritual and Exegesis' in *Journal of Cognition and Culture* 1.2, Koninklijke Brill NV, Leiden

Woodhead, Linda & Paul Heelas

2000 *Religion in Modern Times*, Blackwell Publishing Ltd, Oxford

www.evangelist.dk

www.12stepping.dk

9.0 Bilag

9.1 Registrering af Bønnenat

Frederiksborgcenteret, Hillerød, d. 27.2.2009, kl. 20-02.

Et par mødeledere tager, allerede ved min ankomst 18.45, imod ved indgangen ved parkeringspladsen, giver hånd og byder 'Velkommen', forklarer vejen til salen.

Foyer med centerets sodavandsautomat. Her 'hænger de unge ud' både under aftenen og i pausen. Familieagtigt. Nogen hygger sig, er tydeligt glade for at se hinanden, andre flader bare ud og småkeder sig.

Ingen arrangeret forplejning/café.

Bord med bog/cd-salg.

Almindelig mødesal i lyse grå/blå/hvide toner ingen særlig pynt/blomsteropsatser?

Vinduer dækket med hvidt stof, bagscene med sort (?).

Scene i det meste af salens bredde (korteste led).

Professionelt lys/lydanlæg, heriblandt storskærm i scenens venstre side til lovsangstekster og indslag fra Iran.

400 personer, fri midtergang og fri ca. 3 meter foran scenen.

Alle pladser besat, heraf ca. 40 fra Kingdom Center, Sverige og Euro-Life Church, Århus, har meldt om ca. 15.

De forreste 80-100 pladser er reserverede til ovenstående og særlige gæster fra bl.a. Togo

Særlig gæst i aften er Bubber, der har boet med Evangelist i tre døgn i Joshua Skovs hjem i Gørlose. Han synger i lovsangskoret og deltager i prædikenen med Christian Hedegaard. Klippet kan ses på www.evangelist.dk. Formålet med hans besøg er at det skal ende som en Tv2-udsendelse som en del af en serie Bubber er hovedperson i, 'det eksotiske Danmark'. Af samme grund er der to ekstra kameraer og en lydmand, en producer og en assistent fra Tv2.

Desværre afbud fra min fotograf, Carsten Ingemann, der har en frossen skulder.

Jeg snakker før menneske mødet med Ev-media-chef Christian Munch, Ev-leder Lena Løbner, Line Løth, Sara, Catherine, Karsten Jørgensen, Joseph Berg, Susanne fra bandet o.a.

Band og lovsangskor klædt matchende i sort og rødt.

Sidder bag Anne P. og hendes søn på ca. 9 år, der som altid ved disse lejligheder har sin Nintendo med, og hænger ud med mor. Fredeligt og ukompliceret, men han keder sig. Og ved siden af familien Klit, de er her i skiftehold, ældste søn er syg. David kommer efter pausen, og kun den ældste datter bliver. De små piger tager med mor hjem.

Jeg ser ingen børn overvære uddrivelser eller helbredelser.

Arou. = Arousal if. McCauley og Lawson, skala 1-10, hvor 10 er max. arousal (som 'Powertunnel på ASF' eller 'Helligåndens Dåb')

Tallet er udtryk for den samlede gruppes engagement og reaktion.

Tid	Arou.	Ritualtype	Handling
20:00	3	Lovsang	Lena Løbner og band: <i>This Little Light of Mine'</i> , slow. Bubber i koret. Folk lukkes ind, let forvirring over de mange reserverede pladser, forrest.
20:15	2	Velkomst	Joseph Berg.
	2		Der ledes direkte over i lovsang
20:22	3	Tungetale	Fælles, ledet af Lena Løbner. Orkester-backing ca 1 minut.
	3	Bøn	Lena Løbner
20:25	3	Lovsang	Lena Løbner
	3	Bøn	Lena Løbner
20:30	3	Lovsang	Christian Hedegaard
20:34	3	Tungetale	Christian Hedegaard
20:38	2	Introduktion	Af Bubber (uden at nævne hans navn) og udsendelsen og de særlige omstændigheder det medfører.
20:58	3	Lovsang	Fælles
21:00	4	Lovsang	Christian Hedegaard lead: <i>..på løver, sværd..men uden alt dette</i>
21:07	3	Tale	Om den nært forestående og tidligere tur til Houston,Texas, de hjemløse under broerne Inddrager Michael og hans kammerat
21:10	3	Lovsang	Christian Hedegaard, overgang til
	3	Vidnesbyrd	Kalder på xx, som han ikke har set i 13 år, kort vidnesbyrd.
21:14	4	Vidnesbyrd	Preben Delffs, sundere, rundere, raskere, sludrende, smilende. 2 Kor 6,2 + Jakob 5,5 + Matt 6,12. Kureret for gift på ASF 2008, vil give det videre. Er nu helbreder via 'Åndens

			klinik'. Har gået på Apostolsk Højskole i Kolding for at dygtiggøre sig hele efteråret.
21:35	3	Vidnesbyrd	'Efta' (fra Ev-chatten), var invalid indtil for 3 mdr siden, angst, var ikke ude af sit hjem i to et halvt år.
21:40	2	Kollekt	Joseph Berg, Powerpoint og film fra mission i Iran – ansigterne blurred.
21:48	2	Kollekt	Christian Hedegaard om undergrundsbevægelserne i Iran, vil ansætte 'den omvendte muslim'. Dertil skal bruges 5000,- md. 3 Joh brev, 5
21:55	1	Kollekt	Girokort/tilsagnsblanketter deles ud af mødeledere
	3	Kollekt	CH præsenterer særlig gæst: H.K. Neerhskov (?) som smuglede Bibler ind i Sovjet og Kina. Præsident for Sakharov-kommitteen. Overgang til hilsner ud isalen til forskellige gæster (deriblandt mig, præsenteret som 'ven fra Århus Universitet, der har skrevet opgaver om...') Mona (der også har været invalid) tager mod Dankort!
22:08	2	Kollekt	Kurvne sendes rundt til kollekt. Rolig musik v. Bandet.
22:12	3	Tale	H.K. Neerskov fra scenen. Udgangspunkt i Effeserbrevet 2, 10.
22:30		Pause	Snakker m. Preben Delffs, Helene Justesen, hilser kort på Camilla Holstein ☺ - 2 gange kemo til, hun ser ud til at komme igennem. Tyyynd og m. Paryk. Men glad.
23:00	2	Underholdning	Linedance v. Kingdom Center, Sverige, Countrymusik m. Deres eget band. Afsluttes i overgang til...
	3	Tungetale	Et minuts tid
23:15	5	Lovsang	Lena Løbner og Christian Hedegaard
23:30	6	Prædiken	Christian Hedegaard, ofte henvendt til Bubber: 'Alt det du ikke kan forstå, det kan du tro!' 'Det kan ej forklares, det kan kun erfares,' om darwinisme i skolerne: 'Salmerne røg ud og abekattene røg ind!' Prædiken om kreationisme og darwinisme.
23:45	8	Prædiken	'Bubber, kom herop'. Aftenens højeste bifald, stående ovationer for Bubbers ide til julekalenderen 'Jesus og Josefine,' der bragte fokus på Julens egentlige budskab. Bubber gen-

			fortæller 'Den fortabte søn', Christian Hedegaard hjælper med at udlægge teksten.
	6	Anmodning	Christian Hedegaard beder TV2 slukke for kameraerne, 'det er privat, folk skal have lov at give sig hen uden et kamera der filmer'.
00:20	4	Profeti	Christian Hedegaard: ' Er der nogen der fejler xx, er der nogen der har xx... Kom frem til forbøn, helbredelse'. Stille piano bag Lena Løbners sang.
00:30	3-10	Forbøn og helbredelse	Lederne og de med helbredelsesnådegaver (måske 15, deriblandt Preben Delffs) beder for de vel ca. 150 der kommer frem. Ledsaget af musik og lovsang.
01:00	6	Egen forbøn og helbredelse	Eva Trans Jørgensen beder for min migræne. Guds ord til hende: 'Slip at forsøge altid at gøre det godt nok'. Efterfulgt af langt kram og 'jeg elsker dig'
	4	Forbøn og helbredelse	Tv2 filmer, på Christian Hedegaards opfordring. Det er den indiske kvinde fra ASF (?) der blev helbredt for gigt der er kommet igen. Også denne gang er hendes søn – og vist flere fra familien med. Jeg hører ikke nærmere.
01:30		Hjem	Jeg kører hjem, der er stadig bøn og helbredelse – og det kan fortsætte timer endnu. Der er ingen 'officiel' afslutning, man bryder stille op, hilser og småsnakker med dem man kender og sidder ved.

9.2 Deltagerobservation i Evangelist

November 2007 Møde i DGI-byen: 'Gud i Århus?', arr. 'Kongens Folk'

December 2007 Bønnenat, Musketerskolen, Hillerød

December 2007 Medarbejdermøde, Musketerskolen, Hillerød (lukket arr.)

Juli 2008 Alternativ Sommerfestival, Arnborg, 1 uges campinglejr (15 talere)

August 2008 Vækkelsesmøde, Arnborg

August 2008 Medarbejdermøde, Vildkildegaard, Arnborg (lukket arr.)

Januar 2009 Wellness-aften, Joshua og Christina Skov, privat (lukket arr.)

Februar 2009 Bønnenat, Hillerød, Fredensborgcenteret

Maj 2009 Profetisk Konference, Dallas, Texas (16 talere)

Juli 2009 Afsluttende aftenmøde, Alternativ Sommerfestival, Gørlose

November 2010 Fødselsdagsfest for Christian Hedegaard og Kitte Berg, Gørlose

Februar 2010 Bønnenat, Kulturellen, Herning

Desuden deltagerobservation på Evangelist-chatten

9.3 Tungetale, formelle interviews

Foretaget pr. telefon i efteråret 2008. For anonymitetens skyld er alle navne maskerede, men informanternes fulde identitet er kendt.

N, mand	E, kvinde	C, mand	Ca, kvinde	P, mand	H, kvinde
1. Alder					
41	27	41	43	41	46
2. Hvor længe har du været en Kristen?					
4 år, fra 26.10 2004	Altid – så længe jeg kan huske. Jeg havde en stærk barnetro fra mit kristne hjem, som så på et tidspunkt blev til en personligt valgt voksentro	Siden 1983	Oktober, 2006	Siden 1986	Siden jeg var 19, 1991
3. Hvor længe har du været i forbindelse med Evangelist?					
Samme dato	Siden maj 2002, 6 år	2000	Samme dato	7.7.08	Har kendt Christian i 9 år – med Evangelist de sidste 3
4. Er du medarbejder eller Partner i Evangelist?					
Medarbejder	Medarbejder	Medarbejder og Partner	Medarbejder og Partner	Partner	Medarbejder
5. Hvor gammel var du da du talte i tunger første gang?					
37, samme dato	21 år – maj 2002	18 år	16 år	19 år, 1986	19 år
6. Ved hvilken lejlighed var det?					
'Åndens Magt', møde i Hillerød	Et tilfældigt møde i JesusHuset, Herning. Jeg havde forbindelse til pastorparret og søgte noget glød til mit Luthersk Missionske kristenliv	Apostolsk Kirkes sommerstævne i Kolding	I en kirke	Hjemme, sammen med min kristne kæreste	Hjemme, sammen med en veninde der blev frelst samtidigt med mig
7. Begyndte du spontant at tale i tunger?					
Nej	Denne majsøndag var Evangelist inviteret til at holde mødet og Christian fortalte om alle de her	En præst bad for mig, jeg fulgte ham spontant	Ja, jeg begyndte bare i forsamlingen mens den også talte	Nej, jeg blev bekendt med det via kæresten og hendes menighed – og jeg ville have det.	Ja, veninden bad for mig – det var en viljesbeslutning og det skete stille og roligt. Nede på jorden.

	mennesker, som de oplevede mødte Gud i Danmark, anno 2002 – og jeg var bare fuldstændigt overvældet. Gik i den forbindelse til forbøn...				
8. Eller blev du opmuntret til at gøre det?					
Ja	-		Nej		Nej, men...
9. Blev du instrueret i hvordan?					
Ja, Alice bad i tunger for mig, da jeg tager imod siger hun: 'Åbn så munden'. Der kom et par ord, ikke mere.	... som ender med at da det viste sig at jeg ikke talte i tunger og gerne ville, tog Christian mig til side og underviste mig ud fra Bibelen i hvad tungetale er...	Nej	Nej	Lyttede til menigheden, blev senere vejledt: det kommer helt af sig selv, lad et ord tage det andet og lad det komme'.	Jeg havde oplevet tungetale i en folkekirke, så vidste derfra hvordan.
10. Af hvem?					
Alice Tolstrup Nielsen	Christian Hedegaard	Præsten	-	Kæresten	-
11. Fandt du det let eller svært?					
Let, men også absurd og unormalt. Fortsatte talen for at holde fast i den, bliver senere på aftenen i tvivl om det nu også er 'rigtigt', men besøger Alice igen. Hun beder, det sker igen. Hun siger 'tvivl ikke, men forcer det heller ikke'.	... Derefter blev jeg opmuntret til at tale i tunger hvilket jeg gjorde i andet forsøg. Jeg turde ikke først, da jeg var meget bange for falsk tungetale pga. mit teologiske bagland.	Let, da det først satte i gang	Let, som at trække vejret	Svært før – men med at slappe af og tage imod blev det let.	Let, men med viljesindsats
12. Er der forskel på almindelig bøn og tungetale for dig?					
Ikke det store, men alligevel...	Ja.	Det hænger sammen, tungetale er bøn, man beder om hemmeligheder med hjertet	Tungetale virker mere dybt	Ja	Ja, det er der da. Hvis jeg ikke hvad jeg skal bede om eller for, kan tungetalen lede mig i en retning der afklarer det for mig. Som en forbøn før bønne med ord.
13. Hvordan vil du beskrive forskellen?					
Absurd - og forløsende	I tungetale bruger jeg ikke min for-	Der er direkte kontakt i tunge-	Tungetalen kommer fra et	Almindelig tale og tungetale er	Med sprog er det hvad der er nærmest

	stand til at formulere spørgsmål – bede/takkebønner men til at fokusere på Jesus, hvor jeg i almindelig bøn i højere grad er koncentreret om hvad jeg vil sige og hvordan	tale, man trækker informationer ned ved hjælp af et sprog der ikke er begrænset af ord	dybere lag, fra hjertet. Man har ingen kontrol, selvom det altså ikke er som i ekstase.	to nødvendige dele af bønner. I tungetale er det Ånden i mig der går i forbøn for mig.	og mest på hjerte. Tungetale giver mindre fokus på mig selv. Mindre koncentreret, mindre fokuseret. Det bringer én ind på sporet, ind i et flow.
--	---	--	---	--	--

14. Åbenbarer Jesus/Gud/Helligånden sig for dig når du tungetaler?

Ja, den første gang. I et syn fik jeg lov at se Jesus og endda røre Hans fod. Jeg kastede mig ned for ham i total ydmyghed. Det viste sig at jeg også havde kastet mig ned, i virkeligheden.	Jeg forbinder 'åbenbarer' med at se. Og i den forbindelse er svaret nej, jeg ser dem ikke, men jeg møder dem, i min ånd. Ikke i tungetalen, men tungetalen kan være en del af formidlingen af kontakten. Men ikke den eneste mulighed.		Ja	Ja, på forskellig vis: Jeg mærker Hans nærvær, hører Hans ord indeni, ser Ham i syner.	Ved undervisningsforberedelse giver det inspiration til skriftsteder og eksempler. Men ikke decideret åbenbaring. Nej.
--	--	--	----	--	--

15. Er det Gud/Hans Ånd der taler gennem dig, eller er det dig selv?

Det er Guds Ånd, men jeg initierer det selv, det sker ved min egen vilje.	Det er mig der taler, men Gud kan også bruge det – arh, det er lidt tricky...	Jeg er totalt herre over det, som ved helt almindeligt sprog	Jeg tror det er mig – og så, alligevel. Tit vil jeg nærmest ikke, men så gør jeg det alligevel.	Da jeg tog imod Jesus tog jeg imod Guds Ånd. Det er den der taler ud af mig.	Man siger man taler hemmeligheder med Gud – og jeg ved ikke om der er Bibelsk belæg for det, men jeg har ladet mig fortælle at djævelen ikke forstår tungetale – det synes jeg er en rar måde at tænke på det på.
---	---	--	---	--	---

16. Sker tungetalen ved hjælp af din egen vilje/bevidsthed?

Jeg igangsætter det. Og stopper når som helst jeg vil.		Egen vilje	Både og. Beslutningen er min egen, jeg går ikke i trance, sådan som nogen tror og jeg stopper det altid selv.	Ja, oftest. Men det kan tage over inde i en bøn. Tungetale kan også være i et indre sprog, udtalt, jo.	Jeg taler selv, men når jeg tungetaler kan Helligånden ligesom komme til.
--	--	------------	---	--	---

17. Eller vil du beskrive det på en anden måde?

Det kan også ske ubevidst, f.eks. havde jeg mareridt hvor jeg drømte at jeg var hjem søgt af ånder – da vågnede jeg op mens jeg talte i tunger.			It's the Spirit talking to the soul. I sometimes wake up speaking in tongues – like sub-conscious.		Det er noget der foregår mellem Gud og mig. Jeg bruger det ikke offentligt – eller til at underholde med.
---	--	--	--	--	---

18. Hvad er effekten af tungetale for dig?					
Det kommer an på så meget – Guds vilje og min egen overgivelse. Og min rene hensigt. Ved f.eks. åndsudrivelse må jeg overgive mig helt.	At jeg får vendt mine øjne mod Gud når alt er forvirrende. At jeg får ny kraft, når jeg er træt af at kæmpe.	At mærke troen som levende	At kende Gud bedre, kommunikation, nærmest som en dialog med Gud.	Egen opbyggelse, jeg kommer tættere på Gud. Og sekundært: Jeg har lettere ved at lytte til Guds vilje/ord for hvad Gud vil med mig. Tættere kontakt med Gud.	At tale i tunger sammen kan være ok, men tungetale skal ikke bruges sammen med/mod nogen der ikke er kristne. Ifald den gør, så skal den udlægges. Den skal ikke bruges til at skabe afstand. Andre ville tro vi er tossede. Det er for menighedens opbyggelse.
19. Kan din tungetale have effekt på/for andre? Hvordan?					
Masser. Med Guds velsignelse kan alt ske, f.eks. helbreddelser, profetier og kundskabsord.	Jada. Den kan tale til deres ånd under forbøn for dem (ånd ikke forstået som dæmon, mennesket, der er krop, sjæl og ånd). Den kan også sige noget på et sprog som de forstår, men som jeg ikke kender. Jeg kender en der har oplevet at tale arabisk til en kvinde på et plejehjem uden selv at vide hvad hun sagde. Og sidst, men ikke mindst kan min tungetale hjælpe andre mennesker ved hjælp af den åbenbaring.	Taler fromt i tunger	I hav'nt done it. But it can be used for people to deliver demons I so, I know.	I bøn kan tungetalen også have effekt på menigheden, men også til andre, ikke-troende. Andre omkring bliver 'revet med' af Ånden og dens kraft.	-
20. Tungetaler du oftest alene eller sammen med andre?					
Både og. Meget alene.	Mest alene – det er lidt forskelligt.	Alene – nej..Begge dele	50/50	Både og. Det er situationsafhængigt.	Mest alene, men både og.
21. Er der forskel på de to situationer for dig? Hvordan?					
Iblandt stærkere sammen med andre. Iblandt stærkt alene.	Ja. Alene er det mere hvis jeg har det svært eller hårdt at jeg beder, hvis jeg er sammen med andre er det oftest i en tilbedelsessituation, men igen kan det variere	Det ved jeg ikke	It is more intense alone as a needed break. I'm not too much into the group-things	Næh.	Det ved jeg såmænd ikke.

	og foregå mod-sat.				
22. Har du fået din tungetale tolket?					
Ja, en gang.	Kun af mig selv, så vidt jeg ved.	Ja.	No.	Nej.	Nej.
23. Hvordan oplevede du det?					
En ungarsk kvinde sagde: 'ved du at det du siger er Ungarsk? Ved du hvad det betyder?' Ja, jeg er halvt ungarsk men har aldrig kunnet tale sproget.	Det oplevedes meget stille og roligt, det gør jeg tit.	-	I once interpreted somebody elses speaking in tongues – to me it sounded like english! It was pretty personal things about me in my early childhood – the guy who spoke could never have known anything about it! Itold only him, that it happened and what it meant.	Nej, ikke så den kan høres, men oplever en slags indre klarhed.	-
24. Har du selv nådegaven at kunne tolke tungetale?					
Nej	Jeg ved ikke om jeg kan tolke det for andre, men jeg tror alle kan få lov at tolke deres eget. Når jeg beder for andre på tungetale, så beder jeg oversættelsen på dansk, bagefter	Ja			Nej. Men min mand var i Afrika, langt ude i bushen – før han blev troende. I en menighed rejser en afrikansk kvinde sig op og begynder at tale i tunger: Jesus er Gud, Jesus er Gud – på dansk! Så blev han troende.

9.4 Vidnesbyrd, Preben Delfs interviewes af Christian Hedegaard

Alternativ Sommerfestival sommeren 2008. Fra scenen for en fuld sal, ca. 800 mennesker, festivalens sidste dag.

Dette er en transkription af interviewet, som kan ses på Evangelists hjemmeside via <http://sommerfestival.dk/index.php/da/miracles>, klik på 'Preben'

CH noteret med kursiv, Preben med normal font.

'Halleluja. Der er nok nogen af jer der har genkendt Preben – det er altså femte dag i hans nye liv [klapsalver og hujen]. Men nu er det gået lidt stærk i de her dage, jeg kunne bare godt tænke mig at finde ud af hvem er Preben i virkeligheden? Kunne I ikke tænke jer at vide hvem han er? Og hvad er det er i virkeligheden han har oplevet for det er femte dag i hans nye liv og vi har set manden stå og hoppe af glæde her... Jeg kunne godt tænke mig at vide: Hvem er du og hvad kommer du fra og hvad er du oprindeligt?'

'Det var et stort spørgsmål, men - jeg er jo mig, jeg kommer fra Rødekro nede i Sønderjylland. Jeg har igennem en 13 år været leder af en døgninstitution for udviklingshæmmede, og på den måde arbejdet mig igennem meget, jeg har prøvet mange andre ting også. Jeg en uddannelse som pædagog og som leder, og har en kommunikationsuddannelse også, Så jo...

Der sker jo så bare det at jeg bliver syg. Jeg får konstateret gigt, hvilket belaster mig mere og mere. Gradvist bliver jeg svagere og jeg mister min styrke, jeg får flere og flere smerter og kommer på mere og mere medicin og får flere og flere hjælpemidler. Du kan bare komme hjem til mig og se hvordan der ser ud, der er masser af sjove ting og sager.'

'Hvordan ser det ud?'

Jeg har grej i mit køkken for at jeg kan lave mad. Jeg har en stol at sidde på fordi jeg ikke kunne holde ud at stå op - og bare det at jeg står her er et vidnesbyrd for sig selv. Jeg har specielle stole, jeg har kørestol, rollator, bandager o.s.v....'

'Bandager?'

'Ja.'

'Til hvad?'

'Hvis I kan se det så er jeg sådan lidt flerfarvet på mine arme, det er ikke fordi jeg har farvet mig ind i et eller andet, men jeg plejer at have håndledsbandager på.'

'Som gør hvad?'

'Som støtter mine håndled fordi jeg simpelthen ikke havde styrke til at løfte noget og tage fat i noget – for så fik jeg simpelthen for mange smerter. Så dem har jeg, dem smed jeg mandags, jo [griner]... Så... Det er helt vildt.' [klapsalver og hujen]

'Så hvornår holdt du op med at arbejde?'

'Det gjorde jeg for ja, det er to år siden nu. Jeg var sygemeldt i et år, først, så blev jeg pensioneret, jeg kom på førtidspension fordi jeg ingenting – ja, jeg magtede ikke at arbejde, jeg magtede ikke at lave noget. Og for at give et lille billede på hvor svag jeg var: Jeg kunne jo godt, gå, men jeg kunne ikke gå ret langt. Jeg skulle have min rollator for at gå længere ture. Skulle vi sådan ud på indkøbsture - og jeg siger 'vi' - så er det fordi jeg altid har haft brug for en ledsager til at købe ind, eller en til at hjælpe mig på en eller anden måde, noget familiemedlem eller andet, som var med for at handle. Så har jeg brugt, jeg har sådan en elektrisk, ja det er nærmest sådan en slags elektrisk kørestol, sådan en el-scooter, for at komme rundt eller der er nogen der har skubbet mig med en kørestol. Det var sådan mit niveau der jo ikke... Ja....'

'Hvilken form for pension får du, får du den laveste, den højeste eller mellemste? Hvad får du?'

'Jamen det er jo lavet om, det pensionssystem. Det ved jeg jo selvfølgelig en hel masse om, men det skal jeg ikke trætte jer med.'

'Nej tak.'

'Men jeg har bare en almindelig førtidspension, sådan er det, der er kun en. Men jeg blev vurderet af en læge på gigthospitalet til at have overhovedet, altså 0 arbejdsevne, altså 100% invalid! Tit bliver man vurderet: Har du så og så mange procent eller et eller andet, Men altså, jeg kan ikke lave noget, det kan I godt se, ikke? [Høje klapsalver og hujen mens Preben spjætter lidt med arme og ben]

Det er Ham. (Peger op)'

'100% invalid? Det var du for fem dage siden?'

'Ja.'

[2:30 minutters filmklip fra helbredelsen, optaget af Evangelist Media. Preben løber rundt om tomme stole efter mødet mandag aften på Alternativ Sommerfestival]

'Hvad er din sidste sætning til folk?'

'Jamen altså, jeg vil bare at I tror, ja , jeg kan godt forstå hvis I ikke tror det her - eller hvis det lyder for vanvittigt eller et eller andet, fordi sådan har jeg det faktisk selv

'Jeg så det!' (råbt fra salen)

'Du så det!

Jeg kan bare slet ikke forstå det, det må jeg sige, det er ikke til at fatte, det er ufatteligt, men det er der!

Altså, jeg priser Herren virkelig for det, at tænke den forskel... Jeg kom tøffende med min rollator, og jeg syntes det var noget irriterende jeg skulle stille min bil lidt langt væk så det var en kamp at komme herhen. Nu har jeg stillet min bil meget længere væk, for så kan jeg få lov til at gå noget længere [klapsalver og latter]. Men det er muligt for alle andre også, det er virkelig noget der kan ske – og det er ikke noget der kan ske engang, det er noget der kan ske lige nu!'